

25.5.2010

לא מלאכים, לא בני שטן, רק בני אדם (*)

נאומו של ד"ר יצחק קדמן (**) לרגל קבלת תואר "עמית כבוד" מהמכללה לשנת תש"ע

לא קל לדבר כיום בשבחם של הילדים בישראל ומשול הדבר כשחיה נגד הזרם ואפילו זרם עכור. ואף על פי כן ראוי ונכון הדבר להיעשות.

רוב הילדים בישראל הם ילדים טובים. מי יותר ומי פחות. גם אלה המוגדרים כ"ילדים רעים", אם רק נעמיק קצת לתוך נשמתם וחייהם, נמצא שיותר משהם ילדים רעים, הם ילדים שרע להם, מאוד רע להם ושעולם המבוגרים עושה מעט מאוד, אם בכלל, כדי שיהיה להם קצת פחות רע, קצת יותר טוב.

ככלל, הילדים בישראל חשופים למערך אדיר של לחצים רבים ושונים שמעטים הילדים בעולם שנחשפים להם בצורה דומה.

החל ממצב ביטחוני הכולל מלחמות, פיגועים, איומי השמדה ושאר אימי הטרור וכלה בפערים חברתיים וכלכליים מהגדולים בעולם המערבי.

בכמה עוד מהמדינות בעולם מתרגלים הילדים ריצה, כדי להגיע למרחבים מוגנים, אם בתירגול ואם במצבי אמת.

בכמה עוד מדינות מתקדמות בעולם יש חינוך חנם שכלל אינו חנם, בריאות חנם שאיננה חנם. בכמה עוד מדינות בעולם בריאות השן וכאב השיניים של הילדים הם עניינו הפרטי של הילד הסובל, בהעדר כל הסדרה ממלכתית לנושא.

בכמה עוד מדינות בעולם יש מצב שבו כל ילד שלישי חי מתחת לקו העוני.

בכמה עוד מדינות מתוקנות חיים זה לצד זה ילדים שיש להם הכל וילדים שאין להם כלום.

בכמה עוד מדינות בעולם יש כל כך הרבה עבריינות ואלימות שחלקה הגדול מופנה נגד ילדים.

בכמה עוד מדינות מתוקנות יש כזו צפיפות נוראית בכיתות וקיצוץ כה נוראי בשעות לימוד.

ועוד לא הזכרנו מתחים ולחצים אחרים כמו מאבקי גירושין שמספרם הולך וגדל ורובם מתנהל על גבם של ילדים; ושיעור גדל והולך של פגיעות מיניות בילדים; ומספר אדיר של תאונות בית וחצר שילדים בישראל חשופים להם בעיקר בגלל רשלנות ואדישות; ושיעור גדל והולך של התעללות הורים בילדיהם.

(*) עיקרי הדברים שנאמרו בטקס קבלת עמית כבוד של המכללה האקדמית בית ברל (25.5.2010)

(**) ד"ר יצחק קדמן משמש מנכ"ל- מייסד של המועצה לשלום הילד

זאת עוד בטרם הזכרנו את מצבה הייחודי של החברה הישראלית העומדת ורגלה האחת בעולם השלישי ורגלה השנייה בעולם המתקדם ביותר. כאשר ילדיה סובלים מתופעות שליליות המייחדות את שני העולמות (כמו: עוני ופערים; והעבדת ילדים מצד אחד, תאונות דרכים; ומפגעי אינטרנט בצד השני).

ואם בכל אלה לא די, הפכו הילדים בישראל ל"שק חבטות" לאומי, כאשר תוך כדי הכללה והכתמה תולים בהם חדשות לבקרים את כל מדווי החברה הישראלית.

בהכללות בלתי מסויגות ותוך הקצנה תמוהה, מאוד אופנתי לאחרונה לתלות בילדים בישראל, מטף ועד מתבגר, כמעט כל נגע אפשרי.

אלימים, שתויים, דלוקים, מתלבשים כמו זונות, חסרי חינוך, מציתים, משתוללים, דוקרים, רוצחים, חסרי ערכים, חסרי השכלה, חסרי תרבות- הם רק חלק מתכונותיהם הנוראות.

עד שיש כבר מי שמבקש לצעוק עליהם, לגרור אותם, להשתמש נגדם בכוח ("סביר"?!) להכביד עליהם את העול, לנהוג בהם ביד קשה, להראות להם מי חזק יותר, כי זו השפה היחידה הרי ש"הם" מבינים ומה שלא ילך בכוח ילך בעוד יותר כוח.

ממש מתבקש להכריז "הכה בילדים והצל את המולדת". (רק וירטואלית ומילולית, בשלב זה).

אין עוד שום קבוצה באוכלוסייה, עליה ניתן לכתוב בהכללה מכתימה שכזו ולחלום שהדברים יודפסו. עם יד על הלב, נסו להחליף את המילים ילדים, בני נוער, תלמידים, בחלק מהמאמרים, במילים נשים או ערבים או עולים חדשים. מישוהו היה מעלה על דעתו להעזי לפרסם מין כתב אישום מכליל שכזה.

לא, ילדים אינם מלאכים קטנים. הם רק בני אדם, בדיוק כמונו. כמונו, יש בהם חרוצים ועצלנים, חצופים ואדיבים, שטחיים ומעמיקים, אמיצים ופחדנים וכל השאר. ואולי מה שמרגיז את המבוגרים המאשימים, הוא שהילדים הם תמונת ראי שלנו המבוגרים. הרבה יותר קל לכעוס ולהשמיץ את הראי, מאשר את הדמות הניבטת ממנו.

מאיפה השניות והמוסר הכפול בהטפה לילדים?

- לא ילדים אחראים לפשע המאורגן בישראל ולחוסר המעש נגדו.
- לא ילדים מעצבים את הטרנדים האופנתיים לילדים.
- לא ילדים מפרסמים ומשווקים סקס ופורנוגרפיה בקטלוגים של אופנה לבני נוער.
- לא ילדים עיצבו מדיניות כלכלית דורסנית שבה כסף הוא ערך עליון. ערך בלעדי.
- לא ילדים יצרו אצלנו פערים חברתיים ועוני הגדולים ביותר בעולם המערבי.
- לא ילדים מטנפים שמורות טבע ומשאירים אחריהם הררי זבל.
- לא ילדים מפרסמים בתקשורת כתבות דיוקן מחמיאות על עבריינים ופושעים.

לא ילדים מזרימים באינטרנט פרסומי תועבה באין מפריע ובאין מגביל.
לא ילדים מעודדים בראש חוצות תרבות של לגיטימציה לסמים "קלים".
לא ילדים עומדים מאחורי "כוחות השוק" המעודדים את "תרבות" המותגים.
לא ילדים אחראים ל"תרבות" הנהיגה בכבישים.
לא ילדים דוחפים באגרסיביות את מיסחור הילדות.
לא ילדים עומדים לדין ולחקירת משטרה בגין שוחד, גניבה, מרמה והפרת אמונים.
לא ילדים אחראים להורים הנעדרים מחייהם, כש"זמן איכות" של 14 דקות ביממה משמש להם כאליבי.

אבל כמה קל יותר להאשים את הילדים בכל וכמה נוח יותר לא להתנצח עם קברניטי המשק, כלכלני האוצר, המנהיגות הפוליטית, המשווקים, המפרסמים, כלי התקשורת, רוני ההון, אבירי האינטרנט, אוהדי הספורט, הנהיגים ועולם המבוגרים בכללותו על הדוגמא האישית שהם נותנים לילדים יום וישעה שעה.

עולם המבוגרים מציף את הילדים במסרים בלתי פוסקים, בכל ערוץ אפשרי, של אלימות, שטחיות, צריכה וצריחה, אגואיזם, כוחנות, שנאת השונה ודריסת החלש, עד שצריך להתפלא, איך למרות הכל, צומח כאן דור צעיר שרובו טוב, חיובי, וערכי, הרבה יותר מאיתנו, המבוגרים.

בניגוד למיתוסים, ישראל של השנים האחרונות איננה ארץ אוהבת ילדיה.
רחוק מכך. בניגוד לסיסמאות, הילדים בישראל לא רק שאינם קבוצה מועדפת, אלא שהיא ברובה קבוצה מקופחת, מנוצלת ומשוללת זכויות חוקיות ומעשיות.

אולם לא פחות מרגיזה מהתיאור המכתיים והמכליל של הילדים בישראל, היא הטענה כי הכל בגלל עודף זכויות לילדים.

כדי להוכיח את התיזה המופרכת הזאת, מסלפים ומעוותים את המושג והתפישה של זכויות הילד ואז תוקפים אותה בקלות.

אז הבה ונבהיר- אין בשום מסמך, זכות לילד לעשות מה שבא לו.
זכויות של ילדים בכל מסמך שהוא, לא כוללות את ה"זכות" להתחצף, את ה"זכות" להיות אליים או לפגוע באחר- ילד כמבוגר, תלמיד כמורה.

הילד איננו ה"מלך" שכולם צריכים להשתחוות לפניו.
הילד לא תמיד צודק, אף אחד לא צריך להיות משרת של הילד או עבדו.
מי שמציג כך, במעוות, את זכויות הילד, טועה ומטעה או גרוע מכך, מסלף במכוון את המושג, כדי שקל יהיה לתקוף את התפישה כולה.

המועצה לשלום הילד בכל הרצאותיה והדרכותיה בע"פ ובכתב ובכל החומרים שפרסמה מדגישה מהן זכויות הילד ומה לא. בכל הזדמנות אנו מבהירים כי בצד הזכויות יש גם אחריות וכשם שיש לילד זכויות, יש לו אחריות שלא לפגוע בזכויות של אחרים (ילדים ובוגרים).

ילד שעבר אצלנו הדרכה על זכויות הילד, יהיה פחות אלים, לא יותר אלים, מפני שלמד לא רק שזכותו שלא יפגעו בו, אלא שאחריותו לא לפגוע באחרים שגם להם יש זכויות.

בארצות שונות וגם במגזרים שונים בתוך ארצנו שלנו, שבהם יש יותר הגנה על זכויות ילדים, יש פחות אלימות ולא יותר אלימות. ולהפך, מקום בו אין זכויות לילדים צומחת חברה אלימה ואכזרית.

אין לאף ילד זכות לקלל, אין לאף ילד זכות להיות אלים ובוודאי שאין לאף ילד זכות לאנוס ילדה או נערה.

אין לילדים בישראל עודף זכויות. כאמור אין כל זכות לילד לפגוע באחרים או לעשות ככל העולה על רוחו. נהפוך הוא, לילדים רבים בישראל אין אפילו זכויות יסוד בסיסיות כמו לא להיות שק חבטות, לא ללכת לישון רעב, לא להיות מנוצל, לא להיות קרבן לעברייני מין (רובם בוגרים), להיות זכאי לחינוך חינם, לבריאות חינם, לא לגדול בלי נוכחות הורים, לא להיחשף לתכנים איומים בתקשורת, בפרסומת ובאתרי אינטרנט, ולא להיות קרבן לאלימות, גם לא "קלה" מצד מבוגרים, בטענה שזו הדרך לחנך אותו לא להיות אלים...

הבעיה איננה "בעודף זכויות", כביכול. הבעיה היא העולם האלים, המנוכר, השטחי, הדורסני, חסר ערכים והצעקני בו גדלים הילדים שלנו והמודל לחיקוי והדוגמא האישית שהילדים מקבלים מחברת המבוגרים שלנו, המסרבת להסתכל בראי ומעדיפה להתכחש ולטעון שהפרצוף המכוער הניבט בו הוא פרצופם של ילדיה. הבעיה האמיתית נעוצה במבוגרים שסבורים שהם יכולים בעת ובעונה אחת גם להטיף להתנהגות נאותה וגם לתת דוגמא אישית הפוכה ולהתאכזב שההטפה לא עובדת ואז להציע יד קשה וחזקה.

לא, הילדים אינם מלאכים ומי שמנסה לציירם ככאלה, כבר מאות בשנים, קל לו להתאכזב ולעבור לקיצוניות הפוכה ולהפכם בדילוג נועז ל"בני שטן", וככאלה, כמובן שיש "לעקור מתוכם את הרוע". וכבר ראינו ביותר מידי מקרים איך הופכת התיאוריה למעשים מחרידים, במציאות שלנו, ממש כאן, ממש עכשיו.

אך גם מי שאיננו נע כמטוטלת בין "מלאכים" ל"בני שטן", גם מי שמוכן לראות ילדים כהויותם-כבני אדם, או לפחות כבני אדם בהתהוות, עלול לראות בהם נטל.

במונחים כלכליים טהורים, אכן ילד הוא חסר ערך שוק. הוא צורך משאבים רבים ואיננו מייצר מאומה. תלותו הכלכלית מוחלטת, אם בשל חולשתו ומגבלותיו ואם בשל חקיקה מגוננת המונעת הפיכתו לאמצעי ייצור משתלם.

קל איפוא להתפתות ולראות בו נטל כלכלי ואחר, להוריו, לחברה ובעיקר למי שרואה את הכלכלה, את תיאוריות השוק החופשי ואת תקציב המדינה, במבט צר ומוקצן.

במבט שכזה ניתן לצמצם ולקצץ בהשקעה בילדים תוך ראייתם כנטל תקציבי ולא כנכס וכהשקעה ראויה ומשתלמת.

לכל אלה כדאי להזכיר בכל עת ובמיוחד בעת שמכינים כבר את תקציב המדינה הקרוב לשנה או לשנתיים הבאות, את "נוסחת הקסמים" הבאה:

מי שחוסך בחינוך- משלם בבורות.
מי שחוסך בבריאות- משלם בחולי.
מי שחוסך בבטיחות- משלם בתאונות.
מי שחוסך ברווחה- משלם במצוקה.
מי שחוסך בצמצום פערים- משלם בקיטוב.
מי שחוסך במניעה- משלם בעבריינות.
מי שחוסך בטיפול- משלם באלימות.
מי שחוסך בגיל הרך- משלם פי שניים בנוער קשה.
מי שחוסך בעובדים סוציאליים- משלם בשוטרים.
מי שחוסך בקציני מבחן- משלם בבתי כלא.
מי שחוסך ב"טיפות חלב"- משלם בבתי חולים.
מי שחוסך בטיפול בילדים שרע להם- משלם ב"ילדים רעים"
ומי שחוסך בהווה של הילדים- משלם בעתידה של החברה כולה.

אז ראוי וכדאי להפסיק "לחסוך" כשמדובר בילדים ולהתחיל להשקיע .
זה לא רק הדבר הצודק לעשותו, זהו גם הדבר החכם לעשותו, לא רק עבורם אלא גם עבורנו כולנו.